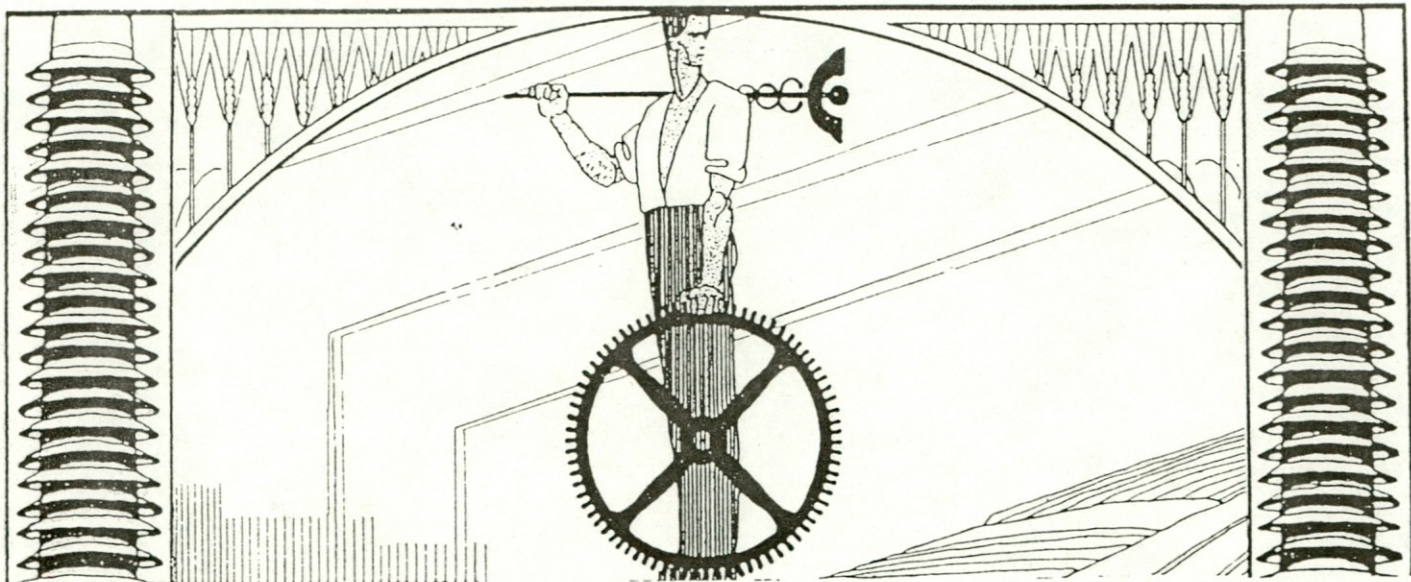

List se razpošilja brezplačno.

Domžale, dne 27. julija 1929.

2. štev.

DOMŽALEC

Nepolitičen list v proslavo otvoritve Godbenega doma v Domžalah.

Pregled razvoja slovenske glasbe.

Konkretni pričetek razvoja slov. glasbe najdemo v dobi protestantizma. Primož Trubar (1508—1568), njega glavni predstavitelj, je izdal kopicu publikacij, v katere je vzel tudi po nekaj napevov svetih pesmi, ki so se imeli peti pri službi božji. S tem je kot prvi začel z glasbenim zapisovanjem in od tedaj je zapisovanje ostalo. Protestanti sicer niso zapisovali napevov, ki bi jih zložili sami, tudi se niso poslužili napevov, ki jih je prepevalo naše ljudstvo (razen enega napeva), nego so povzeli napeve iz nemških in čeških protestantskih bukvic. Vendar je treba poudariti pomen protestantizma, ki je v tem, da so protestantovski pisatelji pričeli z zapisovanjem, ki je bil prvi sunek nadaljnega razvoja. Pogrešek, ki ga je napravil Trubar (ne tako Luther) je, da se ni naslonil na naše ljudi, zapisoval naših napevov, ampak je uvajal v nas predvsem nemškega duha. V protireformacijski dobi ima naša zgodovina beležiti enega največjih duhov, kar jih je kdaj Slovenija dala. Bil je to Jacobus Gallus. Deloval je v službi katolicizma in pisal

doslej najbolj monumentalna dela. Njegovo največje delo je „Opus musicum“, obsežno delo cerkvenih zborov, v katerih se skriva mnogo znanja in umetniških vrednot. Gallus v svoji zreli dobi ni živel v svoji domovini; njegov duh bi se tedaj tudi le težko mogel v njej izživeti. Prvič je Gallus pisal samo za dodobra izurjene pevce, potem je bilo treba ljudi, ki bi ga utrjali v njegovem delu, kakor se je to godilo v krajih, kjer je bival.

V Sloveniji se koj potem, ko je bil protestantizem zadušen, ni zgodilo nič pomembnejšega. Kakor je prevzela reformacija katoliške napeve, tako se je protireformacija posluževala protestantskih, tako da so se verske struje menjavale, napevi pa so živeli dalje. Slaba stran vsega tega je bila, da se je v naših ljudeh utrjal nemški duh.

Pozneje so katoličani v presledkih izdali troje pesmaric: Kastelčevo (1682), Stržinarjevo (1729) in Lavrenčičevo (1752). Tedaj je cerkveno petje že začelo propadati. To nam povedo Repeževе pesmarice let 1757—75, v katerih sicer ni napevov, pač pa je označen način petja kakor n. pr.: „na eno gmain nemško vižo“ ali „kakor en stari laskki Marsh“ etc. V cerkvi je gospodoval povsem posveten

značaj, ki se ga niso mogli otresti niti listi, ki so hoteliboljšati cerkveno petje.

Tako je n. pr. izdal Redeskini napeve, ki se kljub njegovi dobri volji prav malo razlikujejo od tedaj splošno razširjenih. Propadanje je neizprosno šlo svojo pot. Počasi so nastopili piskači, ki so pri verskih priložnostih igrali polke, mazurke i. t. d.

Ko se je vse to še godilo, je natihem rasel človek, ki naj bi vsaj deloma odpomogel temu zlu. Bil je to Gregor Rihar (1796—1862). Ko je po potrebnih študijah postal duhovnik in je bilo v njegovi moči, je odpravil piskače, sam pa se je lotil zlaganja. Zložil je veliko število zborov, ki so se kaj kmalu udomačili po cerkvah in jih marsikje pojejo tudi še dandanes. Rihar se je približal ljudskemu izražanju, ni se pa mogel popolnoma iznebiti vpliva italijanskih arij in vsega, kar se je okoli njega godilo. V Riharjevo dobo spadajo še: Levičnik, Potočnik, Dolinar in Fr. Adamič, od katerih je imel poslednji že dober glasbeni stavek, medtem ko so bile pri njegovih vrstnikih večinoma dobri le napevi.

Komaj dobro desetletje po Riharjevi smrti je nastala struja proti Riharju, ki je dobila svojo afirmacijo v ustanovitvi „Cecilijinega društva“ (1877). Cec. društvo je oživotvorilo orglarsko šolo in ustanovilo svoj glasbeni list: „Cerkveni glasbenik“. Društvo je bilo kopija društev enakega imena, kakor so obstajala v drugih deželah; importirano iz nemških cerkvenih skladateljev skoro do njih zadnjega. Reelni zastopnik te dobe je postal Čeh, Anton Foerster. Cecilijanci so videli v Riharju banaliteto in posvetno stran povdarjeno, zato so ga začeli odstranjevati s korov. Hoteli so glasbo, ki bi dobesedno odgovarjala zahtevam cerkvenega bogoslužja.

Stroga cecilijanca sta bila le še Danilo Fajgelj in Ivan Kokošar. Njih ton je asketičen, neredko suhoparen, njih stavek sicer pravilen, le redko se pa serioznost v njihovih skladbah izraža tako, da bi ji bila ekvivalentna umetniška stran. Povdariti je treba, da je Fajgelj mnogo komponiral za orglje in s tem pravzaprav odprl ta specialni predal, katerega so pozneje izpolnjevali prvič Premrl, pa tudi Hladnik in Ocvirk. Strogi cecilijanci s svojimi in zlasti z importiranimi rigoroznimi produkti so počasi začeli dolgočasiti ljudi, a tudi nekateri skladatelji sami, ki so bili sicer cecilijanci, kakor Belov, Burgarell, Gerbič in drugi, se v kompoziciji niso držali strogega tona tako dosledno. Kmalu pa se je pojavila pri komponistih misel, da bodi cerkvena glasba sicer dostojna, vendar pa naj ljudstvu ne bo tuja.

Nastala je doba slovenskega sloga, ki jo je začel P. Angelik Hribar s svojimi krasnimi Marijinimi pesmimi. Ta doba je najlepši pojav v naši cerkveni glasbeni produkciji, ki združuje idejo strogih cecilijancev z Riharjevimi težnjami. Glasba te dobe se na naroden, neprisiljen način približuje čutenju slovenske psihe (duše).

Drugi glavni reprezentant te dobe je Dr. Franc Kimovec s svojo zbirko „Slava presv. srcu Jezusovemu, katera tekmuje s Hribarjevimi Marijinimi pesmi v tem, da istotako skuša poglobljeno podati notranjost.

Tretji reprezentant te dobe je Stanko Premrl z mnogimi lepimi skladbami, ki je prenesel iste prednosti stila v orgelski stavek (primeri: 100 preludij). Spisal je izmed vseh drugih največ lepih stvari za orglje in predstavlja v tem oziru doslej najboljšega orgeljskega skladatelja.

Sem spadajo še: Janko Leban, p. Hugolin Sattner, Karol Adamič, Grum, Železnik i. dr.

Najmlajša generacija, ki se zbira okrog „Cerkvenega Glasbenika“, se drži tradicij slovenskega sloga, kar se tiče sredstev, pa se v skromni meri vmešavajo vanj pridobitve zadnjih desetletij.

Med tem časom, ko se je borilo cecilijanstvo, ko je nastajal slov. slog, se je vspešno uveljavljala kopica ljudi, ki so se krčevito držali Riharjevih tradicij. Njih reprezentant je Ignacij Hladnik, ki je spisal ogromno število skladb srednjeverdnega stavka in poljudne vsebine. Skladbe so bile večinoma bolj lahke (tudi zelo lahke) in so se vsled tega, ker so bili organisti po veliki večini manj strokovno izobraženi in poleg tega komodni, kakor pač vsi ljudje, precej širile po Sloveniji. Semkaj spada še Ocvirk, ki je kakor tudi Hladnik, poleg skladb za zbor pisal tudi za orglje.

V cerkveni glasbi so doslej gojili v pretežni meri zborovo literaturo, v drugi vrsti orgelsko.

Posvetna glasba.

Izpustimo narodno pesem kot pojav, ki se je izvršil, predno se je pričel sistematični razvoj posvetne glasbe. Ta pojav je stvar zase in je nastajal spontano in prilično ter nevezano na sklenjeno napredovanje. V dobi nastajanja pesmi so bili aktivni tvorci, katerih napevi so se v narodu peli in so se s tem počasi, a stalno predrugačevali, tako, da je nastalo več varijant, ki so dobile karakteristiko dotičnega kraja, kjer so se napevi peli. Spremembe, ki so pri tem nastale, so bile včasih tolike, da se je končna varijanta kaj malo krila s prvotno melodijo. Tudi se je zgodilo, da je nastalo več izdelanih varijant, ki so se pele kot različne pesmi, ker so bile po značaju in tempu povsem različne, ki pa se pri natančnejšem opazovanju reducirajo na eno in isto prvotno melodijo. Čas nastajanja narodne pesmi končuje drugo polovico 17. veka z nastopom narodnih pevcev Vodovnika, Volkmerja, Japlja ter Andreaša, ki je bil med temi najbolj znan. Tisti čas so ljudje na vozovih potovali iz kraja v kraj in na teh potovanjih ter ob zabavah in cerkvenih prilikah so nastajale pesmi. Znano sicer ni, kateri napevi so nastali po prizadevanju narodnih pevcev, a ker so bili ti pevci vsi bolj veseljaško razpoloženi, je domnevati, da je število napevov, ki bi ostali iz te dobe, dokaj majhno zato, ker bi sicer moralo biti število veselih pesmi pri nas večje, kar bi se na vsak način zgodilo, ako bi bili napevi toliko dobri, da bi se jih bil narod poprijel.

Začetek posvetne glasbene produkcije pade še le v prvo polovico 19. stoletja. Začetnika sta bila Juri Fleišman in Kamil Mašek. Prvi je komponiral večinoma zборе, drugi pa tudi samospeve. Glasbeni stavek Fleišmanov je nedostaten, tako da je le v redakciji mogoč, medtem ko je Mašek v tem oziru mnogo boljši. Vsa doba, ki sledi, pa tja do začetka 20. stoletja se je ukvarjala v prvi vrsti s kompozicijo zborov, le tuptam je slučajno nastalo kaj drugega. In tudi so bili zbori najboljše, kar so ti skladatelji napravili: Nedved, Volarič, Leban, Vilhar, Kocijančič, Hajdrih, Jenko i. dr. so delovali na tem. Od teh so se odlikovali Nedved, August Leban, ter Volarič. Hajdrihova je najbolj znana: „Buči morje adrijansko“.

Miroslav Vilhar je spisal več napevov, ki so ponarodeli.

Ob zori novega stoletja pa je nastopila nova generacija čisto konkretno na površje. Ustanovila je svoj

list „Novi akordi“, ki ga je prav spretno urejal dr. Gojmir Krek, izdajal pa ga je L. Schwentner. Medtem, ko so doslej nastajale umetnine kot izraz navdušenja za domovino, si je nova generacija postavila princip programatičnega glasbenega razvoja. In ker je spoznala, da je razvoj izoliran na zborovo literaturo, se je vrgla na prihodnjo panogo: na kompozicijo solospjevov. Komponirali so sicer še vedno veliko število zborov, v katerih stavijo na pevca, kakor razvoj zahteva, vedno večje zahteve, ali kar je težišče in novost te generacije, je samospjev. Duševni vodja generacije je bil dr. Gojmir Krek, najjačji njen zastopnik pa Anton Lajovic. Med starejšimi sotrudniki se odlikuje Benjamin Ipavec, slov. Schubert, ki je napisal krasne samospjeve. Poleg Ipavca je Lajovic največ napravil za razvoj slov. samospjeva, za njim prideta Krek in Adamič, ki je v Nov. akordih udeležen s prekoštevilo produkcijo in poleg tega je še vedno bolj zborovi komponist. Adamič je napisal več stvari za klavir v katerih je marsikak drug biser. Sotrudnikov v „Novih akordih“ je bilo dosti kakor Premrl, Savin, Dev, Schwab, Polašek, Parma, Rožanc, Šantel, Ferjančič i. dr. Vsi so več ali manj prispevali, da se je spomin njih generacije častno priključil v našo zgodovino. Delovali so in tekmovali za razcvit in izpolnitev naše glasbene umetnosti.

Tekom zadnjih let se je razvila najmlajša generacija, ki je s svojimi zbori zvišala zahteve pevcev do zadnjih meja, poleg tega pa poglobila vsebino svojih skladb.

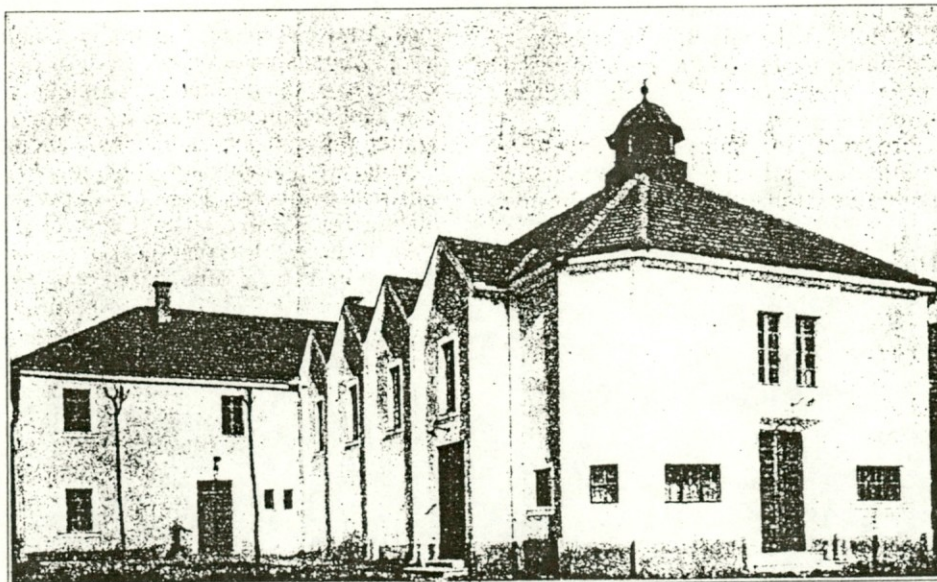
V samospjevih so skušali doseči isto vsi trije zastopniki te generacije. Od teh se L. M. Škerjanc naslaja na impresijonistično izražanje, medtem ko sta Marij Kogoj in Janko Ravnik komponista z močnejšo osebno noto. — Ravnik se je povečini posvetil zboru in samospjevu, Škerjanc samospjevu in instrumentalni glasbi, Kogoj pa poleg teh še klavirski kompoziciji, kot samospjevom sledeče bližnje panoge.

To je površen pregled razvoja posvetne slov. glasbe. Nastalo je sicer mnogo več kakor smo mogli tu naštet; vendar glavna nit razvoja je iz podanega razvidna. Da resumiramo in izpopolnimo svoja izvajanja, naj povemo še sledeče: Iz že zapisanega je razvidno, da imajo Slovenci močno razvito zborovo literaturo, kompozicijo samospjevov kvalitativno visoko razvito in povsod representabel. Manj razvita je klavirska in komorna glasba. Skoraj v povojih pa je instrumentalna. Končno stanje naše glasbe je približno tako kakor na Hrvaškem in v Srbiji, tako da more naš narod prav uspešno z njimi tekmovali. Upajmo, da bo v tem medsebojnem tekmovanju nastalo mnogo dobrega za naš narod, ki ima kljub svoji maloštevilnosti iste naloge, kakor vsi drugi narodi.

Pripomba. Ker list „Domžalec“ v prvi vrsti zato izhaja, da bi vzbudil zanimanje za domžalsko godbo in glasbo, zato smo priobčili tudi ta dva poljudna sestavka o razvoju slovenske glasbe. List „Domžalec“ je po teh člankih postal glasbeno literarna vrednota in posebnost.

Uredn.

.....
Godbeni dom
.....

.....
v Domžalah
.....

Domžale za meščansko šolo.

Na uradnem sestanku dne 30. maja 1928., sklicanem po prosvetnem šefu na katerega so bili povabljeni vsi župani sreza Kamnik, se je razmotrivalo, kje bodi meščanska šola. Na podlagi izvajanj srezkega šolskega referenta iz šolske statistike je bilo ugotovljeno, da gravitira na Domžale nad 1000 šoloobveznih otrok več nego na Kamnik, če bi se tudi več oddaljenih občin ne upoštevalo, ki so se podpisale na spomenici. Srezki šol. referent je tudi pripomnil, da je za Domžale zasi-guran obisk, dočim je za Kamnik dvomljiv in tudi nima takšnega šolskega naraščaja, ki bi nadalje posečal šolo v tolikem številu, kakor domžalski. Na podlagi tega se je z veliko večino sklenilo, da bodi drž. meščanska šola

v Domžalah. Vse gori navedeno potrjuje tudi spomenica, ki se je poslala vel. županu, da jo predloži ministrstvu prosvete v končno ugodno rešenje, katero Vam tu dobesedno navajamo:

Odbor za ustanovitev drž. meščanske šole v Domžalah, pooblaščen na občinski seji trga Domžale dne 13. aprila 1928 si usoja predložiti prosvetnemu oddelku udano prošnjo za ustanovitev meščanske šole v trgu Domžale ter prosi, isto predložiti ministrstvu prosvete v končno ugodno rešitev.

Svojo prošnjo utemeljuje odbor s sledečimi razlogi: Trg Domžale je naravno središče sreza Kamnik, ki v celoti šteje 39.000 prebivalcev (gl. stat.). Zemljepisna lega je taka, da se semkaj stekajo najbolj obljude doline iz celega kamniškega sreza. Trg Domžale

leži na križišču najprometnejših cest med Litijo in Kranjem, med Ljubljano in Kamnikom, med Celjem in Kranjem, ter ob državni cesti med Ljubljano in Mariborom. Zato je bil promet skozi Domžale že od nekdaj močno razvit. Dvignil pa se je s pridobitvijo železnice tako, da znaša blagovni promet danes preko 10 000 vagonov na leto, ne oziraje se na osebni promet, ki se koncentrira v Domžalah.

Iz ugodne lege kraja in vsled ugodnih pogojev se je razvila v Domžalah in okolici industrija slamičarstva in klobučarstva, tekstilna, kartonažna, lesna, mlevska, opekarska ter kemična industrija. Pod istimi pogoji se je razvila domača obrt ščetarstva in lončarstva, pletarstva in izdelovanja voz. Nad 300 obrtnikov pa pripada raznim drugim obrtom.

Posledica razvoja obrti in industrije je bilo močno in gosto naseljevanje delavskih in uradniških družin v Domžalah. Naseljenost in obljudenost se je povečala tako, da so Domžale l. 1925 postale trg.

Glavni razlog in dokaz za nujno potrebo ustanovitve popolne meščanske šole v Domžalah pa je dejstvo, da na Domžale ne gravitira samo Kamnik, temveč tudi trga Mengeš in Moravče, kakor tudi Lukovica z okrajnim sodiščem na Brdu in vse druge v prošnji podpisane občine, ker so zelo obljudene.

Ker leže Domžale tik ob železniški progi Kamnik — Ljubljana, so poleg domačinov naseljene v Domžalah in sosednjih občinah številne delavske in uradniške družine. Te množice se dan za dnem vozijo z jutrajnim vlakom na delo in v službo v Ljubljano. Z njimi vred se vozi v šolo obilica dijakov in dijakinj, ki posečajo po večini meščanske šole v Ljubljani. Ta dotok v mesto je zadnja leta tako narastel, da je železniška uprava za njih prevoz uvedla l. 1927. dva jutrajna vlaka na kamniški progi.

Ker v celem brdskem in kamniškem sodnem okraju ni niti ene srednje šole, niti ene javne meščanske šole je umevno, da silijo vsi sloji svoje otroke v mestne šole v Ljubljano.

Ker so torej Domžale resnični centrum vseh okoliških vasi, zato je naravna potreba po meščanski šoli za vse prebivalstvo edino le trg Domžale.

Ker pa ljudstvo v splošnem ni v takem gmotnem stanju in ne kmet, ne obrtnik, ne delavec, ne uradnik ne more vzdrževati svojih otrok na stanovanju in hrani v mestu, je prisiljen pošiljati svojo mladino v šole po železnici. Potrebo izobrazbe pa ljudstvo čuti, ker je prepričano, da je glavni vzrok izredno velikega izseljevanja iz našega okraja v Ameriko in na Francosko pomanjkljiva šolska izobrazba našega človeka, ki je zato na razpolago le kot delovna moč ne pa za dela, ki zahtevajo vsaj povprečne izobrazbe.

Naravno je, da ljudstvo hrepeni po potrebnih meščanski in strokovni izobrazbi v domačem kraju, kjer stroški niso tako veliki.

Vkljub težnjam podeželskega prebivalstva pa se tudi mestne šole naravnost branijo sprejemati tako dijaštvo, ki se z železnico vozi v šolo. So srednje in zlasti meščanske šole v Ljubljani, ki takega dijaštva principijelno ne sprejemajo. Svoj postopek utemeljujejo tudi s tem, da je mladina vsled vožnje po železnici sprijeta in pokvarjena, ker sliši in vidi med vožnjo marsikaj, česar ne bi smela. Pravijo, da je taka mladina pri pouku raztresena, da vsled preveč zapravljenega časa z vožnjo po železnici in postajanjem po čakalnicah za pouk ni sposobna, da pri pouku zastaja in je zato samo v napotje in spodtiko dijakom, ki stanejo v Ljubljani.

S temi dokazi utemeljujejo tudi neuspehe drugega semestra v mestnih šolah, kar je žal deloma tudi resnica.

Ako bi trg Domžale z obljudeno okolico in ker so naravno središče kamniškega sreza v katerem ni nobene srednje in meščanske šole, podpisane občine pa hočejo imeti dobro vzgojeno in izobraženo mladino, ostale brez nujno potrebne meščanske šole, bi bilo prebivalstvo, kljub svoji visoki davčni obremenitvi naravnost prikrajšano na splošni izobrazbi.

Zato prosi podpisani odbor, da se iz gospodarskih, socialnih, moralnih, krajevnih in patriotičnih potreb dovoli ustanovitev meščanske šole v Domžalah.

Občinski zastop trga Domžale pa obenem solidarno izjavlja, da se obvezuje prevzeti in nositi vse stroške za sezidavo šole in materijelne potrebščine. —

Za odbor: Janez Vrečar, predsednik l. r., Franc Janežič, podpredsednik l. r.; Županstvo trške občine Domžale, Franc Janežič, l. r.; Občinski urad Suhadole, I. Urbanc l. r.; Občinski urad Klanec, J. Lah l. r.; Županstvo občine Mlaka, Fr. Seršen l. r.; Občina Moste, podpis nečitljiv; Županstvo občine Rova, Jerman l. r.; Občina Križ, Franc Kosec l. r.; Županstvo občine Lahovče, M. Belehar l. r.; Županstvo občine Zalog, Fr. Štern l. r.; Županstvo občine Kapljas, Andrej Mejač l. r.; Županstvo občine Homec, Gregor Repanšek l. r.; Občinski urad trga Motnik, K. Novak l. r.; Županstvo občine Lukovica, Capuder l. r.; Županstvo občine Krtina, P. Jeretina l. r.; Županstvo občine Brezovica, Fr. Konjar l. r.; Županstvo občine Rafolče, Breznik l. r.; Županstvo občine Podgorica, I. Pečnikar l. r.; Županstvo občine Dob, J. Detela l. r.; Županstvo občine Dol, Klemenčič l. r.; Županstvo občine Depalavas, Dimc Janez l. r.; Županstvo občine Radomlje, Ivan Pavlin l. r.; Županstvo občine Vir, Janez Kerč l. r.; Županstvo občine Peče, C. Jerovšek l. r.; Županstvo občine Sp. Koseze, Ivan Lampret l. r.; Županstvo občine Krašnja, J. Urbanija l. r.; Občinski urad Dragomelj, Grad l. r.; Županstvo občine Mengeš, P. Lipar l. r.; Županstvo občine Trzin, Miha Colnar l. r.; Županstvo občine Ihan, Franc Ložar l. r.; Županstvo Loka pri Mengšu, I. Podboršek l. r.; Občinski urad Jarše, J. Giovanelli l. r.; Županstvo občine Drtija, Fr. Ribič l. r.; Županstvo občine Moravče, Anton Cerar l. r.; Županstvo občine Prevoje, S. Mav l. r.; Županstvo občine Blagovica, Ivan Štrkar l. r.; Občinski urad Trojane, Gašp. Cukijati l. r.

Vidi se tedaj, da so upravičene do šole le Domžale, ker se je od vseh 53 občin sreza Kamnik odzvalo 36 občin za sedež meščanske šole v Domžalah.

Domžale in okolica je z industrijo močno zasedena in mora radi te biti tudi šola. Dalje iz Domžal in okolice ni možno posečati šole v Kamniku; dočim ima Kamnik lepo železniško zvezo z Domžalami.

Ako se pomisli, da iz Domžal poseča nad 80 dijakov razne šole v Ljubljani (po statistiki železnice) in izmed teh hodi dobre tri četrtine dijakov v meščanske šole. Ako bi bila šola v Domžalah bi se število dijakov namanj za 300% pomnožilo. Stariši nimajo gmotnih sredstev, ter jim ni mogoče pošiljati svojih otrok v Ljubljano v šolo.

Kljub vsem oviram od strani gotovih bode verjetno doseženo, da bo meščanska šola v Domžalah.

Nekaj o sadjarstvu. Domžale so uvidele, da je še v bližnji okolici mogoče bogato mesto ali bogat trg in da morejo vsi stanovni živeti dobro edino le, če bo tudi kmet dobro živel v blagostanju. Domžale so kmalu spoznale svojo nalogo, da morajo postati kot naravno središče srednjega toka Bistrice, tudi središče pospeševalnega dela za dvig kmetijstva. Ena zelo važnih panog kmetijstva, v bodočnosti najbrž najvažnejša poleg živonoreje, je sadjarstvo, ki pa je precej zastarelo, ker se pri nas ne dela mnogo razlike med gozdnim in sadnim drevjem. Kot največjo in edino umetnost se je smatralo cepljenje, potrebno se je še zdelo obrezovanje — v ostalem je pa bilo drevo pripuščeno svoji usodi. Za vse drugo delo ni bilo v sadovnjaku časa, razven v jeseni ko je oklatil ali otrešel sadjar svoje sadje. Tako drevje samo ni moglo dati dobrega pridelka, je pa že po naravi stalo v dobrem svetu je moral kmet prodati svoje sadje sadnim prekupcem za mal denar. Le malo jih je uvidelo, da je dobro sadjarstvo toliko važno kot vse ostale panoge kmetijstva in da tvori močno oporo gospodarstva. — Ko je bila pred svetovno vojno moka tako poceni, da se pri nas ni splačalo pridelovati žita, ki v naši rahli zemlji redko kedaj dobro uspe, je na večini polja rastle detelja in živonoreja se je tedaj močno dvignila. Z dvigom kmetijstva v naših žitnicah na jugu, se pa bližamo zopet starim časom, ki niso daleč, saj je letos ostalo v skladiščih nebroj vagonov neprodanega žita. Cena našega žita bo padla, da bomo zamogli konkurirati na svetovnem trgu in pri nas bodo zavladale prejšnje razmere. Kaj je bolj naravnega, kakor da nasadimo po teh njivah v večjih razdaljah sadno drevje, ki bo varovalo naše travnike, ki jih tako rada grabi suša. S tem dobimo na naših njivah pridelok, ki bo izdatno dvignilo naše blagostanje. To je par kmetov že izvedlo in tem donaša sadje več, kot drugim, ki imajo samo z drugimi pridelki obdelano polje. Preračunajmo koliko nam vrže travnik ali njiva, na katerem bi rastlo dobro negovano sadno drevje; ako nam da eno odrasčeno drevo 200, 300 ali še več kg sadja. Spodaj pa raste trava ali detelja ali pa krompir ravno tako kot prej. Kar velja za vse pridelke velja za sadje: dobro se proda le dobro in lepo blago. Lepo more biti pa le tisto, ki raste v dobri zemlji, je dobro negovano in uspeva dobro v tisti klimi. Na zanemarjeni njivi duši plevel žito in ga slabi, isto je pri sadju in to nam bo škodovalo tembolj, ker bo tako oslabele drevo hiralo mnogo let, med tem ko bi nam dobro drevo dajalo letno lepe stotake. — Naše lepe Kamniške planine nam pošiljajo kaj rade hladne pozdrave v tem času ko sadno drevje cvete; zato bomo morali izbirati vrste, ki niso občutljive za pozebo in pa one, ki pozno cveto. Da pa moremo spoznati vrste, ki pri nas dobro uspevajo, in so dobre za prodajo, da bi ne bilo neprijetnega razočaranja da drevo že po nekaj letih prične hirati, ker mu ne prija naš zrak, se je odločila domžalska sadjarska in vrtnarska podružnica napraviti v mesecu oktobru razstavo. Tu bo vsakdo zvedel imena sadnih vrst, ki naj jih goji, da si bo v bodoče nabavljal in razmnoževal najboljše vrste. Na razstavi se bo dobro videlo, kdo dobro sadjari in kdo slabo, kar bo spodbudilo posebno mlade sadjarje k posnemanju pravilnega ravnanja z drevjem. Vidne bodo napake in bolezni sadja, ki jih povzročijo površnost. Našlo se bo, kar je zelo važno, dostojen trg in dokazala se bo potreba, da se goji kolikor mogoče malo vrst. — Važnosti te razstave se dobro zaveda odbor navedene podružnice, ki je prosil za podporo razne denarne zavode in prizadete občine ki so na tem tangirane, a žal nikakega odmeva. Vse hvalevrednega se je izkazal oblastni komisar, kateri je nakazal za to razstavo Din 1500 — za kar mu je podružnica izrekla pismeno najiskrenejšo zahvalo. Vendar ta zbirka je premajhen za tako razstavo, ki široko zasnovana in se dovoljujemo prositi tem potom

vse one, ki so svoječasnó prejeli od nas prošnje, da jih v prilog podružnice rešijo. Pomen te razstave ni samo za sadjarje ampak je v korist vsem občinam in denarnim zavodom, ker ako bo uspeh dosežen bo nastopilo po občinah boljše stanje in v denarnih zavodih več vlog. Da se je zavedal važnosti sadjarstva in vrtnarstva naš odbor se razvidi iz tega, da je imel v prvih 6 mesecih tl. 5 sej in osem predavanj izmed katerih so bila nekatera prav dobro obiskana, kar jasno kaže, da so bila potrebna. Sadjarska podružnica bo, ko bo imela dovolj denarja nabavila vse orodje, ki je potrebno za napredno sadjarjenje, da se ga nauči vsak uporabljati, pristopilo bo pa tudi k prodajni sadjarski zadrugi, da se bo moglo prodati sadje po najvišji ceni. Sadjarji smo navežani na medsebojno pomoč, posebno pri uničevanju škodljivcev. Zato mora vsak pristopiti k sadjarskemu društvu in ga podpirati po svojih močeh. S tem koristi drugim, največ sebi.

Narodne noše. Domžalsko godbeno društvo prosi udeležence iz vseh krajev, da se v čim največjem številu udeleže otvoritve Godbenega doma v Domžalah v narodnih nošah.

Konjenica. Domžalsko godbeno društvo javlja vsem konjenikom, da bodo preskrbljeni za konje hlevi, krma in postrežba za iste popolnoma brezplačno. Blagovolite to upoštevati in se v največjem številu odzvati.

Prebivalstvu trga Domžal. Godbeno društvo Domžale Vas najvljudneje naproša, da blagovolite ob zgodovinski svečanosti otvoritve Godbenega doma, razobesiti zastave raz Vaših poslopij in s tem pokazati došlim gostom razumevanje na kulturnem polju.

Pevskim društvom. Ker so došla od raznih pevskih društev vprašanja za spored pevskih točk, kakor tudi za kraj pevskih koncertov, sporočamo, da se poljubno in na v zato posebno pripravljenem odru poje. Ker je že dokaj pevskih društev prijavljenih naprošamo, da se tega slavja kolikor največ pevskih društev in zborov udeleži.

Vsem bratskim godbam v Sloveniji. Godbeno društvo Domžale naznanja, da se je že precejšnje število godb odzvalo vabilu. Nismo se nadejali, da smo med bratskimi godbami tako vzljubljeni. Vsem bližnjim in daljnjam godbam izrekamo za njihovo udeležbo v naprej najprisrčnejšo zahvalo. Vse one godbe, ki se pa še niso odzvale jih pa najvljudneje naprošamo za čimprejšnjo prijavo na udeležbi. Nadejamo se, da ugodite naši prošnji in da se te prve proslave, v kolikor niste zadržani, zanesljivo udeležite. — Z bratskim godbenim pozdravom!

Športni klubi v sprevodu, dne 4. avgusta. Poleg drugih kulturnih društev se udeleže sprevoda tudi sledeča športna društva: A. S. K. Primorje Ljubljana, S. K. Ilirija Ljubljana, S. K. Javornik Cerknica-Rakek, S. K. Disk Domžale, Kolesarsko društvo Sava Ljubljana, in Kolesarsko društvo Vransko. — Ob 14.50 uri pred začetkom velike veselice igra na igrišču S. K. Disk poleg Godbenega doma tekmo S. K. Javornik Cerknica-Rakek proti S. K. Disk-u Domžale. Tekma se igra v korist Godbenega doma. Tekma obeta biti zanimiva, ker sta omenjena kluba odigrala tekmo v Cerknici neodločno 2 : 2. Vabimo vsa ostala športna društva in prijatelje športa, da se zanesljivo udeleže dopoldanskega sprevoda, tekme in posebno še popoldanske veselice, na kateri bodo razne posebnosti, ki se jih še ni videlo.

Gasilno društvo v Domžalah slavi v l. 1930.

50 letnico svojega obstoja. Na to slavo opozarjamo že danes vse prijatelje gasilstva. Ob ustanovitvi leta 1880. je imelo društvo 30 rednih in 11 podpornih članov in sicer so bili redni člani: Matej Janežič, Janez Hinter, Anton Kleinlercher, Jožef Grosslercher, Jožef Oberwalder, Rudolf Mayer, Valentin Habjan, Andrej Cerar, Ivan Mondecar, Alojzij Ladstätter, Andrej Ladstätter, Jakob Melitzer, Tomaž Oberwalder, Franc Ogrinc, Ivan Ogrinc, Janez Orthner, Franc Paulič, Valentin Paulič, Anton Pihler, Janez Potočnik, Janez Riedel, Matija Rode, Jakob Šme, Alojzij Šme, Anton Šeliškar, Alojzij Škrabar, Avguštin Veider, Janez Habjan, Franc Trojanšek. Podporni člani so bili: Ferdinand Denks, Simon Blasig, Hugo Fischer, Anton Flere, Peter Feldner, Chrisant Ladstätter, Tomaž Ladstätter, Janez Kurzthaler, Jožef Oberwalder, Jakob Oberwalder in H. Wenzel. Društveni zdravnik je bil Dr. Ruprecht iz Prevoj. Društvo je imelo nemško povelje, kakor razvidno iz knjig ležečih v arhivu. Od takratnih članov še živijo danes kot redni: Jakob Šme in Alojzij Šme, ter od podpornih član Chrisant Ladstätter. Veliko članov je bilo Tirolcev, kateri so bili zelo delavni in požrtvovalni in so še danes njihovi živeči nasledniki veliki dobrotniki in prijatelji gasilstva, kar vedno pri vsaki priliki dejansko pokažejo. Prvi načelnik je bil Matej Janežič, bivši 40 letni župan domžalski, kateri je načeloval do 1912. leta. Od takrat naprej pa načeluje g. Fran Januš, kateremu gre zasluga, da gasilstvo v Domžalah tako napreduje. Društvo ima danes 35 rednih, 38 podpornih, 8 ustanovnih in 1 častnega člana. Opremljeno je z 1 motorno in 1 ročno brizgalno z vsem pripadajočim orodjem. Orodje je zelo moderno ter v najboljšem

stanju. Kljub ogromnim stroškom nima nikakega dolga, kar je dokaz, da se občani zelo zanimajo za podporo gasilnemu društvu.

Kamniška gasilska župa priredi dne 25. avgusta t. l. v Domžalah slavnost 10 letnice svojega obstoja. Ob tej priliki priredi gasilno društvo v Domžalah veliko vrtno veselico na vrtu g. A. Volk-a, veletrgovca. V slučaju slabega vremena se vrši vsa prireditve v Godbenem domu. Pri slavnosti, kakor tudi pri veselici sodeluje priljubljena domžalska godba. Vse prijatelje gasilstva vabi odbor.

Slavnostni spored:

1. Na predvečer, v soboto, dne 3. avgusta ob 9. zvečer bakljada z godbo po trgu.
2. V nedeljo, dne 4. avgusta ob 4. zjutraj budnica.
3. Ob pol 9. na kolodvoru sprejem in pozdrav došlih gostov.
4. Sprevod po trgu. Konjenica — godba — zastopstvo oblastev in občin — gasilci v kroju — godba — Sokoli — nar. noše — godba — Orli — skvti — godba — pevska in ostala društva — godba — občinstvo.
5. Sv. maša na prostem.
6. Blagoslovitev in otvoritev Godbenega doma.
7. Ob 3 popoldne velika vrtna veselica na vrtu g. A. Volka poleg Godbenega doma z bogatim sporedom, sodelovanjem mnogih bratskih godb in pevskih društev.

Za kratek čas.

Kako je žena aretirala — policaj.

(Dogobica, katera se je pred nekaj leti izvršila.)

V nekem prijaznem trgu stare kranjske dežele je bil imenovan — novi policaj. V svojem dostojanstvu se je hotel postaviti in pokazati svojemu predpostavljenu, da je vreden časti, ki jo je užival kot stražnik. Z vso strogostjo je hodil po trgu in se razkazoval tržanom kot novi vršilec težke in odgovorne policijske službe. Da ga bodo pa tudi gostilničarji, ki kaj radi kršijo policijski red in uvajajo svojo, mesto policijske ure spoznali, je zahajalo žejno oko postave tudi v vse gostilnice, seveda samo uradno.

Povsod je bil prijazno sprejet, prijaznost je stopnjevala tem bolj, čim se je približevala — policijska ura.

Seveda je postal tekom vršenja svoje službe precej „trden Slovan“ in usodni večer sta se pomikala oko postave A. in njegov priletni tovariš B. slabih nog po cesti — neznano kam.

Mirni trg je spal spanje pravičnosti, ko je ura z zvonika udarjala dve po polnoči.

Jupiter Pluvius je mirno delil svoj blagoslov razsušeni zemlji.

Pa glejte — čudo! Moža nista slišala ure in ne čutila nebeškega blagoslova. Zdelo se jima je celo, da se zibljeta na morju in da jima pihlja prijetna sapica!

Pogovarjala sta se, kako prijetno jima je, B. je hotel domov, tolažeč prijatelja A., da bo že nekako prebil še 4. ure „naporne“ službe. Naravnost neverjetno pa je, da se je „očesu“ postave razvil „kriminalni nos“ tako, da je na vsak način hotel nekaj izslediti in tisto „nekaj“ kot dokaz požrtvovalnosti v službi utakniti v luknjo.

Čutil je že blagodejno pohvalo predstojnika, ko mu je B. dejal, da je ves njegov trud zaman, kajti v trgu so sami poštenjaki, ki vsi prav gotovo spe . . .

Moža sta se pribizala med hiše in ker je bila tema, je postalo vršilca javnega reda — strah. B. je kot dober prijatelj sklenil, da ne zapusti tovariša, ki se je tresel od mraza, kajti bila sta oba popolnoma premočena.

B. se je čudil svojemu pogumu, misleč, da je A. tako strah, da se trese kot trepetlika.

V drevoredu se je ta hip zganila temna postava in se skrila za drevo.

Policaj ves v ognju takoj sklene nočnega šetalca prijeti in ga staviti na odgovor. Pošten človek nima v tako zgodnji uri opravka na cesti.

B. zagotovi stražniku, da ga bo podpiral, ako bi se mu postava, ki je bila — ženska, oborožena z dežnikom — protivila, ko jo bo aretirala.

Zdajci zapazita, da se je neznanka pričela umikati — težkih nog se požurita oba vinska bratca za njo.

Policaj zagrabi sabljo in zakliče: V imenu postave, k . . . stoj!

Tedaj se je pa zgodilo nekaj, kar nista vršilec dolžnosti in njegov zibajoči se drug pričakovala:

Policaju se je trikrat zabliskalo, čutil je, da je vanj udarila strela in kot iz daljave je zaslišal — glas svoje boljše polovice: „Kje se pa vlačiš ti mrha potepinska, ti bom že pokazala kaj sem jaz . . .“

Po obupanem policaju je pričel padati dežnik toliko časa, da skrbna zakonska polovica ni omagala. — — —

Z zadnjimi močmi je prijela „izgubljenega in zopet najdenega moža“ — okrog pasu in ga varno med bliskom in gromom odpeljala — v postelj.

B. se je pa skrtil takoj za drevo in opazoval vihar, ki je izbruhnil tako nenadoma . . .